

אותה אצטלא של רפאל שנשרפה מחמת אותה תינוקת, והרב
שהיה משתעי בלישנא דחוכמתא אמר אל אבי הנערה, אם
ירצה השם ליום חתונתם תעשה לו מלבוש חדש. מיד הביאו
צלוחית יי"ש וכתבו תנאים. ולחתונתם של רפאל ומרים תפרו
לו מלבוש חדש. הרי כתבנו ענין הניגון.

עלייתו של הניגון כאן מגלה את ממדיה של הנפש שנפתחה לאחר
השבר בחייו של רפאל; את ממד העבר שלה, את רגע האושר
הקדמון של שמחת התורה בימי הנעורים, את העוצמה הארוטית
שהיתה בו בכלל ואת רגע המגע הארוטי שבין מרים ורפאל.
הסצנה הזאת הופכת לחותם חייהם: למקור זיווגם ונישואיהם,
למקור הניגוד הסמלי שבין האש והאודם הבאים מן האישה לבין
הלובן הנפגע של התורה שבידי רפאל, ובעיקר — למקור ההחלפה
הפטאלית שבין הארוס לספר התורה. גם כאן, למרות הפאר האסתטי
של סצנת החג בבית המדרש, אין אף תו של סנטימנטליות בסצנה:
הנשיקה היא מינית לחלוטין, ומה שפרץ ממנה היא דלקה שהעלתה
את בגדו של רפאל הנער באש. כלומר, עגנון נוטע כאן תו צורם עז
מאוד, המעלה על הדעת שכל חייהם של רפאל הסופר ואשתו היו
חתומים בחותם הבהלה שאחזה בהם כילדים, כשמהשיר והנשיקה
פרצה שרפה, וכי כל הוויית הסופר שברפאל היא תוצאת אותה
אש שאימה עליו — העובדה שספר התורה הגן עליו מפני האש
שיצאה מן הנשיקה, והעובדה שהנשיקה כוונה לספר שבידיו ולא
אליו.

סיומו של הסיפור קושר את הסמלים כולם: רפאל שרוי במחול
אקסטטי, בידיו ספר התורה, תמורת אשתו, והוא עטוף בבגד
כללותיה ועפר ארץ ישראל שהיה בארון נשפך והוא עומד עליו
ו"לבו נתרעש כאדם שעומד על אדמת קודש". וברגע הזה, הטעון
כולו מוות וארוס, הדומה לנישואים ולגאולה — כאילו קמה ארץ

אריאל הירשפלד

ישראל לרגע מתחתיו. הרגע הזה, המעלה כמו באוב את דמות אשתו, אינו רק סיוס רומנטי בנוסת "מות האהבה" הוואגנרי — רגע התעלות השרוי באור דמדומים דועך, קדושה, ארוס ואקסטזה הדומה למיתה (או אף מיתה ממש, מיתתו של רפאל) — כי בתוך הרגשה הרומנטית הזאת, הצובעת את חילופי הארוס והמוות בצבעים כהי יפים ומפתים, קובע עגנון תו חמור של זיכרון: ברגע שבו מתגלים פניה של מרים בשיאו של חזון הריקוד האקסטטי, לא מתרחש שום תיקון לחייהם — נשיקתה פונה כאן כאז, בנעוריה, לא אל בעלה, אלא אל מעילו של ספר התורה: "פתאום צנחו ידיה למטה ונתגלו פניה ושפתותיה נחלכדו במעיל של ספר התורה שבידיי של רפאל". החילוף הפטאלי שביין הארוס האנושי לספר נותר בעינו.